

บทคัดย่อ

ระบบควบคุมอาหารแห่งชาติ (National Food Control System) เป็นระบบสากลที่หน่วยงานโคเด็กซ์ (Codex Alimentarius) เสนอให้ประเทศสมาชิกจัดทำขึ้นภายในประเทศเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าภาครัฐมีการควบคุมคุณภาพอาหารที่ผลิต และนำเข้าเพื่อการบริโภคภายในประเทศมีมาตรฐานด้านความปลอดภัยในระดับสากล โดยไม่มีผลกระทบต่อความเป็นธรรมทางการค้าระหว่างประเทศ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร สอบทานความถูกต้องโดยการสัมภาษณ์ และจัดประชุมระดมสมองกับหน่วยงานที่ดำเนินการในห่วงโซ่อาหาร สามารถสรุปได้ว่าปัญหาความปลอดภัยของอาหารภายในประเทศ มีสาเหตุจากการกำหนดนโยบาย วางแผนรวมถึงตัวชี้วัดในภาพรวมด้านความปลอดภัยอาหารของชาติ มิได้ดำเนินการร่วมกัน ทำให้เกิดการวางกลยุทธ์ที่มักคำนึงถึงความเป็นเจ้าของ และไม่มีการจัดอันดับความสำคัญของภาระงานตามความเสี่ยงของสภาพปัญหา การดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นไปตามกระแสสังคมที่ขาดพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์สนับสนุนที่ชัดเจน และไม่สามารถสนองตอบกับความจำเป็นของชาติอย่างแท้จริงได้ นอกจากนี้ยังขาดฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของประเทศ (big data) ที่สามารถใช้ในการวางแผนตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ และจัดการงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การแก้ไขจุดอ่อนและเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภค จึงเสนอให้มีหน่วยงานกลางที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และทิศทางการดำเนินงานด้านความปลอดภัยอาหารของชาติเป็นหน่วยงานเดียว (Single Agency) ในลักษณะที่คล้ายแนวปฏิบัติของสาธารณรัฐไอร์แลนด์ โดยมีการวางแผนร่วมกัน และดำเนินการตามแผนที่กำหนดในแนวนอน ในรูปแบบ “คณะกรรมการนโยบายคุณภาพและความปลอดภัยอาหารแห่งชาติ” โดยเปิดให้ภาคประชาชน และหน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่ของรัฐเข้ามามีส่วนร่วมด้วย การอนุมัติงบประมาณตามนโยบาย และตัวชี้วัดใหญ่ในรูปแบบของ term of reference (TOR) สำหรับแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบไปทำในแนวดิ่ง เพื่อให้แต่ละหน่วยงานสามารถกำกับดูแลได้ง่าย เนื่องจากมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ลดปัญหาความซ้ำซ้อน และช่องว่าง ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการนโยบายดังกล่าว โดยอาจใช้ หน่วยงานระดับชาติ ภูมิภาค หรือนานาชาติ นอกจากนี้ควรมีกองทุนอาหารปลอดภัยแห่งชาติซึ่งบริหารจัดการโดยกรมการระดับชาติ เช่น คณะกรรมการนโยบายคุณภาพและความปลอดภัยอาหารแห่งชาติ เพื่อช่วยสนับสนุนงานเชิงนโยบาย การเฝ้าระวัง ติดตาม การตรวจประเมิน และกิจกรรมอื่นๆ ที่เห็นสมควร ข้อเสนอแนะเหล่านี้เป็นแนวทางในการปฏิรูประบบการควบคุมอาหารของประเทศไทย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดด้วยงบประมาณและกำลังบุคลากรที่มีอย่างจำกัด ในการดูแลความปลอดภัยอาหารของประชาชนอย่างทั่วถึง และยั่งยืน

ABSTRACT

As proposed by Codex Alimentarius, a National Food Control System should be established within each member country in order to guarantee foods locally produced or imported are safe and that they abide to international standard, according to fair international trade practices and commerce.

Information obtained from archival documents and then verified through personal interviews and brainstorming with stakeholders in the food supply chain indicated that unsafe food problem in the country was mainly due to inadequate involvement of stakeholders in the preparation of the national policy, plan and indicators. Therefore, ownership style strategies were implemented without any priority on food safety risk. Routine operation was mainly based on social influence rather than clear scientific evidence. Furthermore, the country lacked big data that could be used by policy makers for accurate decision making and efficient budget management.

In order to solve these weakness and improve the efficiency in consumer protection process for the nation, it was proposed that an establishment of a single agency namely, “National Policy Committee on Quality and Safety of Food” be set up to be responsible in making policies and setting operational directions of the country’s food safety issues. The function of such committee will be partly similar to the national committee on food safety in the Republic of Ireland, which the plan and direction were established horizontally from the inputs and agreements of all stakeholders of all sectors within the food supply chain without senses of ownership. The budget will be granted to each operating unit regarding to the term of reference (TOR) that the unit will sign with the Office of the Secretary of the national policy committee. The operation of each unit will be performed vertically with the sense of ownership regarding the TOR, expertise and indicators, which should be able to minimize the gap and overlap problems as a whole. The performance of the Office of the Secretary will be periodically evaluated by external auditors which could be at national, regional or international level. In addition, a “National Food Safety Fund” should be established, which could be managed by a national committee such as the National Policy Committee on Quality and Safety of Food in order to use as budget for supporting processes and activities involving policy, monitoring, evaluation, etc. The proposed reformation aims to strengthen the country’s food safety control system to be more efficient and sustainable under limited budget and manpower.